پیش‌گفتار

امروزه در اهمیت پژوهش پیرامون فرق اسلامی، به عنوان بخش مهمی از حیات تمدن اسلامی، تردیدی نیست امری که بسیاری از محققین را به مطالعه و پژوهش پیرامون آن برانگیخته است. این تحقیقات به شکل‌های گوناگون و با اغراض مختلف، نگاشته شده‌اند. بعضی از این تحقیقات تنها با اشاره به یک فرقه مهم اسلامی ـ مانند غلات یا خوارج ـ ، به شرح و بسط عقاید ایشان پرداخته و از جنبه‌های مختلف مورد نقد و بررسی قرار داده‌اند. بعضی دیگر اشاره‌ای فهرست‌وار به فرق مهم اسلامی و عقاید ایشان داشته و برخی نیز سعی در تدوین فرهنگ‌نامه‌هایی داشته‌اند که به مهم‌ترین آن‌ها در قسمت ملحقات کتاب اشاره شده است.

کتاب فرهنگ جامع فرق اسلامی، فرهنگ‌نامه‌ی گران‌سنگی است که بر اساس تحقیقِ عالم گرانقدر و محقّق فرزانه، یادگار حضرت امام(رحمة الله علیه)، **حضرت حجّت الاسلام و المسلمین حاج سید حسن خمینی**(دامت توفیقاته) و بر پایه دست‌نوشته‌های مرحوم آیت الله سید مهدی روحانی(رحمة الله علیه) در طی قریب به یک دهه تلاشِ خستگی‌ناپذیر، تألیف شده است. این کتاب که بر اساس روش الفبایی، سامان یافته است، جامعِ همه فرقی است که در کتبِ متعدد، توسط فرقه‌پژوهان قرون مختلف، مورد اشاره قرار گرفته است. غنای این اثر، نه تنها موجب استقبال فرقه‌پژوهان شده، که توانسته است عنوان بهترین کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۰ را دریافت کند. این توفیقات بیانگر مراتب اهمیت این کتاب در رشته فِرَق اسلامی می‌باشد.

نحوه چینش عناوین فِرَق در کتاب فرهنگ جامع فرق اسلامی که همانند سایر فرهنگ‌نامه‌ها و به شیوه الفبایی بود، سبب شد تا تنظیم کتاب دیگری برای استفاده بهتر و بیشتر علاقه‌مندان ضروری به نظر برسد. کتابی که می‌بایست فِرَق را بر اساس تعلّق هر یک به فرق اصلی اسلامی، دسته‌بندی کرده، مواردی که دارای یک خاستگاه مشترک بودند را در مکانی واحد، جمع‌آوری کند. به عنوان نمونه، همه فرق شیعه، غلات، صوفیه و ... به صورت مستقل و تفکیک‌شده، جمع شده و هر یک به شاخه های کوچک‌تر، تقسیم شده‌اند؛ بر این اساس، تنظیم درختواره فرق اسلامی، به عنوان غایت اصلی این کتاب مورد توجه قرار گرفت. همچنین در مسیر تدوین کتاب سعی شد تا خلاصه اطلاعات فرق نیز به کتاب اضافه شود تا اطلاعات مفید بیشتری به خواننده ارائه گردد؛ از این رو هویت این کتاب از یک درختواره ساده به مفهوم‌واره‌ای غنی از اطلاعات فرق مختلف اسلامی تبدیل شد. امید آن‌که بتواند مفید و مؤثر واقع شود.

در این‌جا لازم است از حسن‌ظنّ حضرت استاد تشکر ویژه داشته و از حمایت‌های ایشان در تهیه این اثر با وجود طولانی شدن آن، سپاس‌گزاری و قدردانی کنم. همچنین لازم است از همراهی و همکاری برادر ارجمندم **جناب حجّت الاسلام سید مجتبی حسینی کاشانی** در تهیه این اثر، کمال تشکر را داشته باشم.

و ما توفیقی الا بالله

سید مرتضی حسینی کاشانی، قم المقدسة، رجب المرجب ۱۴۳۷، فروردین ۱۳۹۵